

שנת התשמ"ג

הישיבה המאה חמישים ותשע - המאה ושישים (קנ"ט - ק"ס)

ביום רביעי, כ' בטבת התשמ"ג (5 בינואר 1983), בשעה שלוש אחה"צ, בבית האקדמיה בירושלים.

הנוכחים: החברים האדונים א' אבן-שושן, ש' אברמסון, ע' אורנון, ש' אירמאי, י' בלאו (יור'), ז' בן-חיים, א' ברוידא, ג' גולדנברג, א' דותן, מ' מדן, ש' מורג, א' מירסקי, ע"צ מלמד, ש' מלצר, א' פורת, גב"ע צרפתי, מ"צ קדרי, י' רצהבי, י' שבטיאל וי' שלו.
החברים היועצים הגב' ש' הראבן והאדונים ח' איזק, א' אלדר, ד' טנא, מ' מייזלש, י' פליקס וא' רובינשטיין.
עובדי האקדמיה הגברות ש' בהט, ר' אלמגור-רמון, צ' שפירא והאדונים נ' אפרתי וי' ינאי.

התנצלו: האדונים א"א אורבך, ע' איתן, נ' ברגרין, ד' סדן, ח' רבין, מ' שלי, א' אמיר, מ' בר-אשר, א' טל, א' מגד ומ' מיקס; האדונים א' הלקין ושי' הלקין חולים; הא' י' מנצור - בחו"ל.

- סדר היום:**
- א. ברכה והודעה
 - ב. כללי הדגש החזק באותיות שוואיות
 - ג. מונחי פסיכולוגיה
 - ד. אישור המילון למונחי הפסיכולוגיה
 - ה. דו"ח המזכירות המדעית לשנת התשמ"ב
 - ו. אישור זיכרון הדברים של ישיבת המליאה הקנ"ה
 - ז. בחירת חברים לוועדת הבחירות לחברות באקדמיה

א.

הא' בלאו: (יור'): אני פותח את ישיבת המליאה של האקדמיה. ראשית נשלח ברכה לחבר האקדמיה פרופ' א"א אורבך, בקבלו את פרס ברנר לחכמת ישראל מטעם עיריית תל-אביב. שנית, תשמחו לשמוע, שהגיעה ארצה גלוית דואר מלניגראד, בריה"מ, והשולח, מר איזידור לוין, קורא שם את "לשונונו" ומחמיא לכתב עת זה שלנו. נעבור עתה לעבודתנו.

ב.

אני מציע שנדון תחילה בסעיף זה שעל סדר היום. הבעיה שאנו ניצבים לפניה ידועה לכולנו. במקרא אין ניקוד קבוע באותיות שוואיות, שלפי משקלן ראויות להיות דגושות. לעתים קרובות מאוד, לפי תנאים מיוחדים, הדגש חסר. מאחר שאין קביעות, אין כל אפשרות שנדבק בכל פסוק ופסוק וננקד לפיו.

ההצעה שאני מביא לפניכם היא שננקד על פי המשקל. רוצה לומר, אות, שצריכה להיות כפולה כאשר איננה שוואית, נטיל בה את הדגש גם כאשר היא שוואית. זוהי ההצעה בצורה כוללת. אני מציע, שנחלק את דיונונו לכמה חלקים. הכלל הפשוט ביותר, וגם החשוב ביותר בנושא זה, עניינו הטלת דגש באותיות שוואיות באמצע המלה. למשל, המשקל של הפעלים "יסע" או "ישא" מחייב דגש. לפי ההצעה נטיל את הדגש גם ב"יסעו - ישאו", אף שבמקרא אין מוצאים דגש באותן מלים, וזאת מכיוון שהמשקל מחייב דגש. הוא הדין, למשל, בשם "עור". הצורה "עור" מחייבת דגש ועל כן גם ב"עורים" נטיל את הדגש. נתחיל את הדיון בנושא זה. אם אין התנגדות, אביא את ההצעה להצבעה.

הא' רצהבי: אינני סבור שאפשר לעקור דברים מהמקרא, בפרט שהראשונים הדגישו את הצורות האלה. אבן עזרא חוזר על הלשון הזו. על שום מה לא תהיה הצורה "יסעו - ישאו" כשרה?

הא' בלאו: כל הצורות כשרות. הניקוד המקראי ודאי מקובל עלינו. מי שניקד לפי המקרא, ינקד בצורה נכונה. השאלה היא, מה נלמד בבית-הספר, כאשר נלמד ניקוד? אם מישהו ינקד "יסעו", בדגש, האם הוא טועה? אבל אין ספק, שמי שמנקד כפי שמנוקד במקרא, אינו טועה. אני מצטער שלא הבהרתי נקודה זו בראשית דבריי.

הא' אברמסון: מורה יכול ללמד כך?

הא' בלאו: מורה יכול ללמד כך. זה תלוי בספרי הלימוד. אם ילמד לפי הניקוד המקראי, זה כשר.

הא' בן-חיים: אולי מותר לי לדבר על השאלה באופן כללי. אמנם הנשיא הציע לחלק את הדיון, אבל מכיוון שמתעוררות שאלות, מבקש אני לדון בשאלה בכללותה. השאלה המובאת היום להכרעת המליאה היא הכפלת ההגאים ("דיגוש האותיות"), המתחייבת מן הכלל שבתצורה - בפועל ובשם - וכן מהצטרפות המלות ה"א הידיעה ומ"ם, שהיא קיצורו של "מן", אל שם העצם. ההכפלה, כידוע, אינה חלה - מוטב לומר "אינה חלה עוד", כי בעבר חלה - בהגאי האהע"ר. מן הכלל הזה יש מספר יוצאים בניקוד המקובל של המקרא, כגון בצורות של פעלי למ"ד גרונית בעלות שווא לפניו: יסעו כנגד יסע, מסעי כנגד מסע, או בצורות אחרות, ללא מכנה משותף, כמו: מבקשים כנגד מבקש, הללו כנגד רננו, המקרה (שופטים ג', ככד) לעומת המקרה (תהלים קד, ג); מימין כנגד מישני עפר, ועוד. אני מדבר על מקרא מנוקד.

טרחתי במשך שנים להבין טעמה של יציאה זו מן הכלל, אם מצד מבנה הצורות ואם מצד תנאי ההגייה המתממשים בהן, ולא מצאתי בספרי הדקדוק הקדומים ולא בספרי מדע הלשון בדורותינו הסבר מניח את הדעת, הסבר שאינו נסתר ממנו ובו. על כן אומר כמאמר התלמודי: מי שיפרש לי את הדבר הזה, אוביל בגדיו אחריו אל בית המרחץ. לפי עניות דעתי - שהבעתי גם בכתב - טעמן של יציאות מן הכלל כאלה הוא היסטורי גרידא. כלומר, בספרי המקרא נשזרו מסורות ודרכי מבטא שונים על מרקם הניקוד הטברני המקובל, וכך נוצר פסיפס, שרק בדרך היסטורית אפשר להתקרב להבנתו, אבל אי אפשר לקבצו בכלל אחיד וסביר.

מאחר שבסיס כל דקדוקנו הוא המקרא המנוקד, ממילא יעלו לפנינו שאלות המחייבות תשובה הלכה למעשה, בייחוד מפני שבתחומים מסוימים קצר ניקוד המקרא ממסכת אוצר המלים והצורות שנתרחבה ומתרחבת והולכת. ועדת הדקדוק שאני חבר בה - ואני מסכים לדעת רוב הוועדה - משימה קשה עליה: ליצור הרמוניה, הווה אומר רציפות היסטורית בין

המגובש והמורש בניקוד המקרא, שהכל מודים בו, לבין הצרכים של הוראת הלשון ושל שימושה בדיבור.

אפשר שיטען טוען: מה חשיבות בשאלה, אם מטילים דגש באות שוואה או אין מטילים בה? הרי זה עניין טכני גרידא; להגייה אין נפקא מינה, שכן איש אינו מבטא אות דגושה בדרך שונה משאינה דגושה. טענתי היא – ואני מניח שיש לי שותפים לפחות בוועדה – כי ממש "חטא" הוא אם אין נדרש בהוראת הלשון בבתי-הספר, לכל סוגיהם, להכפיל הגה, כשההכפלה מתחייבת, באשר מימוש דבר זה בדיבור קל הוא לכל פה. לזה אין נחוץ "גרון" מתאים. התופעה מצויה כידוע גם בלשונות אירופיות במידה זו או זו, ויוצאי הארצות שאינם בגדר "בני עדות המזרח" מורגלים היו לבטא הכפלה בלעזם, אבל בעברית – שונה. ואולם הדגשות, זאת אומרת ההכפלה, היא עניין מהותי במבנה העברית, וזניחתה תורמת לשורה ארוכה של מלים וצורות שונות משמעות, אשר בדרך הטבע קשה ללשון לעמוד בהן, והיא פותרת את הקושי על ידי פרישה מן השונות, המביאה גם לידי המתת צורות לשון.

אנו מצוויים על קיום ההכפלה במבטאנו דווקא, משום שקיבלנו על עצמנו את המבטא הספרדי, שאינו מבחין בין פתח לקמץ, בין צירי לסגול, ובעת ובעונה אחת אנו דבקים בהם בניקוד. ידוע לנו מה עלה בתוך כותלי האקדמיה ומחוצה להם להצעה לבטל את השניות האמורה בלשון ימינו. אנו מצוויים לתבוע ממשרד החינוך, שיורה למסודות החינוך על קיום ההכפלה הלכה למעשה, כדי להבדיל יפה בין פֶּסֶל הפועל ובין פֶּסֶל האיש, בין גֶּמֶל החיה ובין גֶּמֶל, או בין גֶּנֶב ובין גֶּנֶב, ובדומה לכך בצורות אחרות, למשל סִדְרָה וסִדְרָה ועוד הרבה.

ואם האקדמיה תראה את הדבר כך, עליה לקבוע כלל ברור ופשוט ככל האפשר ללימוד הדגשות ולמימושה בדיבור. צריך שיהיה לנו רק תנאי מגביל אחד: הכלל שנכלול חייב להתיישב עם המגמה הבולטת, או, במונח של ימי הביניים: "הגוברת", זאת אומרת, הדומיננטית, בלשון העברית במהלך דורותיה, ולהשתזר בה. וכאן, רבותיי, יש לנו מציאות נפלאה, התומכת בתביעה לקבוע כלל פשוט! דגש, המתחייב מצד מבנה הלשון, יתקיים בעקיבות, בלא יוצא מן הכלל. ניתלה בזה במסורת מאוששת ובמקורות ספרותיים מן המעלה הראשונה.

מכיוון שוועדת הדקדוק בכללותה, ושני הוועדים בהתכנסם יחד, ברוב דעות החליטו על קיום הדגש במשקלים כמו עֶנֶר – עֲנִירִים, או אחר ה"א הידיעה – הִיְסוּד, הִלְדִּים, הַלְוִיִּים, או הֶקֶד, הֶקֶם, שלא כבמקרא, לא אזדקק לשאלה זו. אעיר רק זאת, שהסעיף העוסק ב"הקד" טעון יתר דיוק בניסוח. אני מבקש אפוא בעיקר לנמק את הדעה, שעל האקדמיה להתיר דיגוש יו"ד שוואה גם אחר מ"ם השימוש, הווה אומר, לא רק ב"יִשְׁנֵי עֶפְרָ" אלא בכל יו"ד שוואה, אף בצורות "מִיְהוּדָה, מִירוּשָׁלַיִם", ולעשותו תקן, כלל בלשוננו הספרותית ובמבטאנו. בבקשי שיותר דבר זה, איני מתכוון שייאסר לנקד ולבטא מִיְהוּדָה, מִירוּשָׁלַיִם. החפץ להתהדר בידיעת כל הדקויות בניקוד המקרא יבושם לו, ותבוא עליו ברכה.

אני חושב שיש לדון בשאלה בכללותה, אבל אם היושב ראש רוצה לחלק את הדיון לפרטיו, אני יכול להפסיק כאן.

הא' אורנן: דעתו של הא' בן-חיים מקובלת עליי מנימוק נוסף. הניקוד במקרא נועד לטקסט, כדי ללמד איך לבטא אותו לבני אדם שיש להם קושי בדבר. ואילו כאשר אנו עוסקים היום בניקוד בבית-הספר, המטרה היא אחרת לגמרי. איננו מפרשים טקסט אחד בניקוד שהוא לנגד עינינו. אנו דורשים יכולת פעילות בניקוד ולא רק קבלת דברים אחרים. מכאן מתחייב דבר ברור: שפה חיה ומדוברת איננה זקוקה לכתב פונטי, שכל פרט ופרט בו צריך להיכתב כן או לא. צריך לקרב ככל האפשר את הכתיב למבע פונמי, למבנה במלה כמו "יסעו", ללא ספק, במקרא אין דגש. זה מִבְּע פונטי. מבע פונמי הוא בדגש, במקום הנו"ן החסרה. המבנה הפונמי מצריך דגש, וזה העיקר, גם אם הדגש איננו מתבצע בתנאים פונטיים מסוימים.

כלומר, כתיב לשפה חיה צריך להיות פונמי ככל האפשר. מה שמתחייב מזה, שאם המבנה מצריך הכפלה, צריך לסמן זאת. השאלה, אם לבקש מכל דובר עברית לבצע את המכפל, איננה כרוכה בשאלה, אם נסמן את הדגש או לא. יש מנהגים שונים. יש מכפל באנגלית, שביצועו שונה מהמכפל באיטלקית.

illegale - אותה מלה קיימת באנגלית, אף על פי שהמורים לכתוב למ"ד כפולה אינם מבצעים מכפל של למ"ד בדיבורם. מכאן ששאלת השמעת המכפל איננה צריכה להיות כרוכה בשאלה, אם לסמן את הדגשים. הוועדה הלכה בכיוון הנכון. ככל שהכתיב יהיה קרוב יותר למבע פונמי כך הוא ימלא יותר את תפקידו בהיות השפה שלנו חיה ולא בהיותה פרשנות של טקסט.

הא' שביטאל: עקרון ההאחדה בניקודה של צורה מן הצורות, שבמקרא מנוקדת היא באופן אחד, ובמקום אחר - בשינוי, כבר ניתנה עליו הדעת מפעם לפעם, בישיבות המליאה ובישיבות ועדת הדקדוק (כגון: מ"ם שלפני יו"ד שוואית), אלא שאין אנו רשאים להפליג בעיקרון זה ולהשתמש בו שלא לצורך. ולעניין דגש חזק (ההכפלה) - לדעתי, יש להקפיד עליו לא בסימונו בכתב בלבד, אלא גם בהגייתו. ואין הוא ממערכת התנועות אלא ממערכת העיצורים, וממלא הוא פונקציה בלשון (משמעות והשלמת אות חסרה). יש להבחין, למשל, בין נָצְלו ובין נִצְלו, בין חָלָה לחֲלָה, גָּב - גֶּב, והרבה כמות אלו יש.

אנו צריכים ליחל ליום יבוא, שגם בעיצורים הגרוניים (ובכללם הרי"ש) נסמן את הדגש החזק אף נהגה אותו בהכפלה, כשם שכן הוא בערבית, אחותה השמית של הלשון העברית. במקרא יש, כמדומני, ד' פעמים אל"ף דגושה ולמעלה מל' פעמים רי"ש דגושה, שהיא בכלל העיצורים הגרוניים לעניין דגש בלבד. אמנם, סיבות היסטוריות גם גאוגרפיות גרמו לטשטוש הגייתם של העיצורים הגרוניים, וגם הדגש החזק בכלל זה, אלא שאין אנו בני-חורין שלא נשקוד על תקנת הגייתם של אלו. הבה ונחזיר עטרה ליושנה. מי יתן?!

הא' מייזלש: השווא באות דגושה הוא נע. אפשר להרגיל את הנעתו בדיבור וקל לבצעו. הדגש נחוץ אפילו לשם כך בלבד.

הא' דותן: אני רואה שמתפתח ויכוח כללי.

הא' בלאו: אני מציע, שנחלק את הדברים, ונדון עכשיו רק בנושא המשקלים.

הא' דותן: לגבי דברים שנאמרו עד עכשיו, אני מבקש לעיין בדבריו של הא' אורנן, על ההבחנה בין מבנה פונמי ופונטי של הלשון, וגם על ההבחנה בין הניקוד והדיבור החי ובין הניקוד הטברני כפרשנות של טקסט מקודש. ותחילה למבנה הפונמי והפונטי. אינני יודע כיצד אפשר להבחין בין שני דברים אלה, כאשר אנו מסתמכים על הניקוד. הניקוד הטברני משקף הגייה. הוא מבוסס על כושרם של הדוברים בתקופה מסוימת לבטא או לא לבטא הגיים מסוימים. זה חלק מאופיה הפונטי של הלשון. בניין פונטי הפך לחלק מאופיה של הלשון. למשל, מבחינה פונמית צריך להכפיל את כל העיצורים הגרוניים. גם הערבית מכפילה את עיצורי הגרון, ואילו העברית - לא, אלא במקרים חריגים. את הרי"ש - ודאי יודעת היא להכפיל. אף על פי כן אי-הכפלתה של הרי"ש, שהייתה בתחילה אכן תוצאה של הפונטיקה, הפכה לחלק אינהרנטי בפונולוגיה העברית. אי-אפשר להפריד בין הדברים.

הניקוד המקראי נכתב לצורכי אנשים שלא ידעו תמיד להגות, אבל הוא מבוסס על מסורת חיה שנמסרה מאב לבן. זהו המקור הכתוב היחיד למבטא העברי החי. אינני מבין כיצד בשל הפונטיקה באים להאחיד ולסמן דגש בכל האותיות ואחר כך בשם הפונטיקה מוותרים עליהם. אינני מבין את ההיגיון הזה. הייתי מבין אילו היית מציע, שכיוון שלא הוגים דגש חזק, נבטל אותו בכל האותיות. אז הייתי מבין את השיקול, אך לא מסכים.

לגבי הניקוד שלנו, כל עוד אנו דבקים בניקוד - הוא ניקוד בלתי מתאים למבטאנו, למבטא הספרדי, ואף פעם לא התאים לו. זה רק ניקוד שאומץ על ידי הספרדים - הייתי יכול להבין גישה האומרת: הבה נשנה אותו מתחילה עד הסוף, נעשה בו מהפכה, ניצור אותו מחדש, נתאים אותו להגייה, אבל לאותה הגייה, שאנו סבורים שהיא ההגייה של העברית הישראלית. כל עוד אין עושים זאת, הבסיס המונח לפנינו הוא הניקוד הטברני על כלליו כפי שהם. אי-אפשר לקחת חריגים יוצאי דופן בניקוד ולהפוך אותם לאבן ראשה ולומר: זה הרעיון, הבה נאחד את הכול למען בית-הספר, כדי שהילדים ילמדו לשים דגש, אף על פי שאינם הוגים אותו. אינני רואה תועלת, אינני רואה את ההצדקה, אינני רואה את ההיגיון. אם יש תופעות שאיננו מבינים אותן (וכי אנו מבינים כל דבר בלשון?), זה אומר שצריך לתקן אותן?

הדברים אמורים באופן כללי. השתתפתי בדיון בישיבה של שני הוועדים והסכמתי לחלק מהדברים שבהם יש פנים לכאן ולכאן. למשל, הסכמתי להאחיד דיגושים בצורות כגון יסעו, הללו, פקחים, וכדומה. יש בלשון המקרא דברים פתוחים, שיש בהם אפשרות כזו או אחרת. דוברים פעמים הכפילו את האות ופעמים לא הכפילו אותה, אבל אותם דברים שהכרעתו של הדקדוק, כפי שעולה מן הניקוד הטברני, היא חד משמעית בהם, אין משנים אותם. לדעתי אסור לגעת בהם, אלא אם כן באים להפוך את הקערה כולה על פיה, כגון רפיון יו"ד שוואית שאחרי מ".

הא' קדרי: בעקבות דבריו של הא' בן-חיים עלינו להבדיל בין שני נושאים שונים הקשורים זה בזה, ובכל זאת שייכים לתחומים שונים. צריך להחליט במה דנים תחילה. השאלה המעשית הייתה שאלת ניקוד, כיצד מנקדים. הצטרפה לכך שאלה אחרת בנושא אחר: כיצד לבצע את התופעה הלשונית המסומנת בדגש בעיצורים מסוימים? זה עניין שונה. על כן קל יותר להחליט בשאלה הראשונה, גם אם יש בה קושי. זה פרגמטי, מעשי, והאקדמיה ריבונית להחליט בה.

בפנינו מטרה כפולה: להבין טקסט מקראי כפי שהוא מנוקד, ולהכשיר אנשים לנקד טקסטים חדשים שנוצרים היום ונכתבים היום וטעונים ניקוד, למשל שירה או ספרי לימוד. מטרת אלה אינן זהות, ובכל זאת, לשם השגתן אפשר יהיה להגיע להחלטה ברוח הצעות הוועדה.

לשם המטרה הראשונה, שכל מתלמד יוכל להבין את הטקסט, מדובר רק באותם מקרים שבהם יש מסורת - יש כללים ויש חריגים, כפי שקיבלנו; מה שכתוב בניקוד המקראי יישאר לעולם. ואילו כאשר נלמד ניקוד, נקבל את הכללים של הניקוד המקראי עם הרחבה מסוימת לפי הניסוח של הוועדה. אינני חושב שיש סתירה. כל מלה שבה מבנה הלשון מחייב סימון דגש, יבוא שם דגש, בין שהוא מנוקד במקרא ובין שאינו מנוקד, וליד זה יש לסמן: אבל במקרא כתוב כך.

נושא אחר הוא - כיצד להגות את המכפלו? זוהי שאלה מקיפה, האם אנו רואים את עצמנו מסוגלים להתערב בהתפתחותה של הלשון. למעשה נעשו מטעם האקדמיה ניסיונות כאלה, להגייתם של עיצורים מסוימים, ולא עלו יפה. אמנם עניין המכפל נראה קל יותר, אבל מכל מקום צריך לשקול, האם לא יהיה זה שוב ניסיון שאיננו בטוחים מראש בהצלחתו.

הא' בן-חיים: בהצעה חשוב לפרט כל דבר ולדעת במה אנו מסכימים. בהצגת השאלה הכללית יש גישות שונות ויכולות להיות גישות שונות. כבר כאן עולה שאלה עקרונית, עד כמה המקרא מחייב, האם זה כתיב בלבד או לא. אינני יכול אלא להביע דעתי שלי, ואולי גם את דעתם של עוד חברים אחדים. אני חושב שאין ראוי לעסוק בהטלת סימן בלבד, שאין עמו תביעת האקדמיה, שיהיה משקף דבר מהותי של הלשון.

מכל הדברים שאיננו מבטאים כדרך שביטאו אבותינו, הגרוניות הן הבעיה הקשה, אבל ענין ההכפלה איננו קשה. אם מקבלים את הנחת רוב הוועדה, נשאלה השאלה, מה יעשו במערכת צורות לא קטנה שבמקרא, שאין בהן דגש לפי הכללים המוכרים? אני מבקש רשות להמשיך מן המקום שהפסקתי קודם לכן, בגלל הצורך להיזקק לשאלה זו בכללותה.

ואלה טעמי ונימוקי: הדרך האמורה בהצבעת הוועדה מצויה בשפע בניקודי ספרות שלאחר המקרא, תפילות ופיוטים באשכנז, בספרד ובתימן, כפי שאני למד מן המחקרים במסורתית של העברית, וכן אף מניקוד המשניות של בני תימן. יעידו על זה חיבורי חברינו כמו של הא' שבטיאל¹ והא' אלדר², וחיבורו של הא' ישראל ייבין שאינו יושב עמנו כאן. הא' שבטיאל מלמדנו, כי בני תימן מנקדים במשנה יומא, ה:ב. מימות הנביאים; ובמשנת מכשירין, ג:ד. לא עשיתם טהרה מימיכם; ובמשנת ביצה, ה:ו. מימיהם של בית אבא. הא' אלדר מביא דוגמאות הרבה ממחזורים מלפני כשמונה מאות ושבע מאות שנה, ובהן ניקודים מעין אלו: (א) מיגית, מיגוניי, מימין, מירושת; (ב) וברושלים, לישונית, ויהודה, לידידי, לישיני, ביסוד, ויהללו.

תנו, גבירתי ורבותי, דעתכם: היו"ד מופקת אחר חיריק לא כשהיא תולדה של הכפלה מעיקרא, אלא גם אחר ובכ"ל, ז"א במעמד, שלפני הצטרפות מלות אלו אל השמות הנ"ל לא הייתה היו"ד מוכפלת כל עיקר, כי אם פשוטה. על פי העדויות האלה, והן בלא ספק מבחר מועט מהרבה, נראית לי המסקנה, כי "ההגייה בקיום היו"ד השוואית ... צריכה להיחשב כהגייה העממית של הצירוף אות שימוש+יו"ד שוואית, שרווחה אצל יהודי אשכנז בימי הביניים" (שם, עמ' 95).

שמה מותר לי למסור הודעה מראש, כי בבוא הזמן לדון באקדמיה במלות שימוש ובכ"ל לפני יו"ד שוואה, אציע לקיים גם יו"ד זו בשוואותה, ממש כמו במקורות האמורים וממש כנוהג בפי כל בני דורנו.

ברם לא זו השאלה העומדת לדיון עתה, אלא היו"ד, שמצד הכלל ראוי כי יבוא בה דגש, ומדרך היציאה מן הכלל היא בטלה ונבלעת בתנועה שלפניה.

[שלא לטעות בפירוש העדות שהבאתי אעיר: העדר דגש ביו"ד שלאחר מ"ם השימוש מתפרש במסורת זו מתוך הנטייה לבטל את הדגשות באות שוואה בכלל, בהיקף נרחב מאד (שם עמ' 122 ואילך). נטייה זו, שיש לה הקבלה גם במסורת בבל ובסורית, לא היא שהושמה יסוד לדקדוקנו.]

אפשר שייאמר לי כאן - כפי שכבר נאמר לי במקום אחר - כי הנוהג לדגש יו"ד שוואה הוא מעשה סופרים עמי ארצות, מעשה אנשים פחותי מעלה, ואין למדים מהם. אעיד עלי שניים מגדולי השירה העברית שבימי הביניים, שהיה להם עניין מיוחד בדקדוק הלשון: ר' משה אבן עזרא ור' שלמה אבן גבירול. קובצי שירי החול שלהם ננקדו בידי הבקיאים ברזי דרזין של ניקוד המקרא ונוהגים בניקודם לפי כל דקדוקיו, עד שלעתים ניקודם מטשטש את שהיה בפיהם של המשוררים האלה. בשיר השקול במשקל השלם (כאמל) "אש קדחו אורי³, אנו קוראים בבית ל"ז:

>יעלו לעולם הנפשים מבלי מעלות ונחלי היקר יצלחו.< ניקד המנקד מלת "היקר": פתח עם מתג ויו"ד פשוטה בשווא, שהרי באה במקום שזקק לתנועה ויתד. מצא לו המנקד תחבולה יפה ההולמת את ניקוד המקרא. אבל כשבאותו השיר עצמו (בית ז') נזדמנה לו מלת מידי במעמד משקלי שווה -

1. "מסורות התימנים בדקדוק לשון חכמים", קובץ מאמרים בלשון חז"ל, בעריכת משה בר-אשר (ירושלים, התשל"ב), עמ' 227.
 2. מסורת הקריאה הקדם-אשכנזית, מהותה והיסודות המשותפים לה ולמסורת ספרד (ירושלים, התשל"ט), עמ' 93 ואילך.
 3. במהדורת חיים בראדי (ברלין, תרצ"ח), מס' עב (עמ' עג).

<נפלו נפיליהם הרגים מידי ילד אחיעבר ולא רצחו> - לא הייתה לפניו דרך זולת להטיל דגש ביו"ד של "מיד", שאילו ניקד "מיד" היה מקפח את משקל השיר, ולנקד "מיד" לא יכול, כי לא ראה תמונתו במקרא.

בדומה לכך אתה מוצא בקינת שלמה אבן גבירול על יקותיאל⁴ (גם כן במשקל השלם) בית 94:

<ישאו הי נהיה ומרה יצעקו כי קיתומים אחריו נשארו> וכן לקר, הקוס, ואפילו החידוש המתמיה הנפי⁵, בחטף קמץ, וכל זה שלא להטיל דגש ביו"ד השוואה והחטופה; אבל משנזקק המנקד לנקד מלת "מישישו"⁷ ונזקק ליתד ותנועה (במשקל המרובה, "ואפר"):

<אשוטט בם ואתבונן ידידי ולא אכיר נערי מישישו> הוכרח להטיל דגש ביו"ד.

ברי כי המשוררים האלה ועמם רבים רבים, אשר כתבו שיריהם להשמיעם לאוזניים, לא חששו כל עיקר להגות יו"ד בשווא ובהכפלה, במקום להבליעה בתנועה שלפניה. וקשה לי להניח, כי דוחק השיר בלבד נתן להם את ההכשר, שהרי יש גבולות דקדוק גם לדוחק השיר. מן הניקודים במחזורים בדברים שאין בהם דוחק השיר בזמנים הסמוכים למשוררים אלו ובמקומותיהם אנו למדים, כי היה צריך להתפשר ולסמוך על הגייה מקובלת. לאמיתו של הדבר לא היה כאן דוחק השיר כלל, כי יכלו להשתמש במלת מן, בלי הבלעת הנו"ן, ולא היה המשקל הישיר נפגם כלל וכלל⁸.

על כל פנים, דוחק צורכי חיינו בהוראת הלשון ובשמירה קפדנית על עיקרי מבנה - דין הוא שיכשיר את שלא היה מעולם פסול, ואינו אלא טפל לעיקר.

מסקנתי אפוא היא: תחליט המליאה על קיום הדגש ביו"ד גם לאחר מ"ם השימוש ותמשיך את חוט ההשתלשלות כפי שהוא ניכר מן המקורות המנוקדים שמחוץ למקרא, ועם זאת תתקרב למציאות המבטא בפי כל בני הארץ, פשוטי עם ומשכילים כאחד.

ועליי עוד להוסיף חומר למחשבה: במקרא, מספר המלים והצורות המתחילות ביו"ד שוואה מוגבל, ואילו בלשוננו נוספו רבות מאוד. אמנם יש במקרא יְהָב, יְקוֹם, אבל לא נצרך המקרא לצורות כמו מיהב, ולא מיקום, ואילו בלשוננו מלים כמו: יְבוֹא, יְצוֹא, יְרִיד, ועוד, משמשות הרבה גם בתוספת מ"ם: מִיְצוֹא, מִיְבוֹא, מִיְרִיד המזרת, ועוד. הנמיר: בכולן יו"ד שוואה בתנועה שלפניה ודאי מלת "מיהודה" מצויה הרבה במקרא, עם שבפינו מותזת היו"ד, כלום נחייב גם לומר "קבוצת כדורגל מיהוד ניצחה", על פי הדפוס המקראי? הרי על ידי הקביעה, להטיל את המצוי במקרא בעניין זה לגבי המלים הרבות והשמות שנתחדשו, תיהפך הקערה על פיה: מה שהיה בגדר מיעוט במכלול הלשון ייהפך לדרך השגורה בשמות ובצורות. כאן לא נוכל לומר שזה אינו בא בלשון בתוספת מ"ם!

אם לא תראה המליאה להכשיר זאת, מה העצה שתייעץ, כדי שלא נהיה מוכרחים לשנן פרטים חסרי הסבר מתקבל על הדעתו מפני מה לא יקויים הדגש ביו"ד שוואה אחר מ, ויקויים ביו"ד שוואה שהיא עיין הפועל בבניין פיעל, כמו קִימו במגילת אסתר, או פִּיטו,

4. במהדורת חיים בראדי וחיים שירמן, בהשתתפותו של ישראל בן דוד (ירושלים, התשל"ה), מס' קצד (עמ' 121).
 5. שם, מס' רי"ב, בית 8 (עמ' 141); מס' קע, בית 8 (עמ' 103).
 6. שם, מס' קפ"ו, בית 2 (עמ' 112).
 7. שם, מס' רכ"ו, בית 3 (עמ' 148).
 8. ראה בעניין זה מה שהביא ש' אברמסון במהדורת בן קהלת לר' שמואל הנגיד, סימן כ"ט.

צִיָּצָה, חִיָּגָה, בלשון המאוחרת? היש יכולת לפרש חלק כך וחלק כך בדרך כללי תורת ההגה או בדרך אחרת? וכי מפני שבמקרא יש רק "יִשְׂרָאֵל" (משלי ד, כה) ו"הַיִּשְׂרָאֵל" לפני דרכך" (תהילים ה, ט), יהא אסור עלינו להטות את הפועל בעבר ולומר: הוא הַיִּשְׂרָאֵל מבטו נגדי? ושמא נחייב "הוֹשִׁיר", מפני ששם הכתיב בו"ו אבל לא מצאו במקרא בניקודנו את הצירוף חיריק ויו"ד שוואה? לדעתי זה פירושו: להשתמש בכללי הניקוד של המקרא לגבי הלשון שלאחריה שלא על דרך יושר השכל.

אודה - בדעתי את הציבור שלנו, ובייחוד את ציבור המורים - שאילו לא היו לנו אותם יוצאים מן הכלל בניקוד המקרא כמו מְרוֹשֶׁתֶךְ (דה"ב כ"א), או מִשְׁנֵי אֲדָמֶת עֶפֶר (דניאל יב, ב), היה לי קשה להאמין, כי יעלה בידנו לשכנעו רק על יסוד הנמצא במסורות הלשון שבניקודים חוץ למקרא. אבל דבר שיש לו אחיזה במקרא ורווח אחר-כך בספרות המאוחרת, עלינו להשתמש בו. ולא תהיה זו פעם ראשונה שניתלה במסורות. אם תחליט האקדמיה, כפי הצעת הרוב שבועדת הדקדוק, לא תהיה זו הפעם הראשונה, שנשענה על מה שהוא מיעוט במקרא ועשתו לנוהג רווח. כך נהגה האקדמיה למשל גם בקיום הצירי ועוד יותר בקיום הקמץ במשקלים שונים, עם שבמקרא אין היא דרך הרוב דווקא. מכאן אני מציע, שהאקדמיה תחליט על הכלל הכולל, וממילא לפי עיקרון זה ייכנסו כל הפרטים.

הא' דותן: אני מודה על ההבהרה מפי הא' בן-חיים לגבי המשך המדיניות, ושיש בכוננתו להציע שינוי לא רק ביו"ד שוואה אחרי מ"ם אלא לקיים יו"ד שוואה גם אחרי בכ"ל ווי"ו החיבור. זהו חידוש בעיניי. שני הדברים קשורים זה בזה. לפי דעתי אי-אפשר לדון באחד בלי האחר. אחד הנימוקים שהייתי מעלה נגד קבלת ההצעה של דיגוש היו"ד אחרי מ הוא העובדה, שבאוזנו ובפיו של הדובר אי-אפשר להפריד בין "מיהודה" לבין "ביהודה, ליהודה". עכשיו, ששמענו שיש כוונה להעלות הצעה כזו, צריך לדון עליה במקשה אחת. לא ייתכן שנקבל את ההצעה האחת היום, ובדיון אחר, שיתקיים בישיבה קרובה, לא נקבל את האחרת.

אם כך הדבר, אני מציע להוציא את עניין יו"ד שוואית אחרי מ"ם, ולדון בו בהיעלם אחד עם יו"ד אחרי ובכ"ל. זוהי הצעה לסדר.

הא' ברוידא: אינני רואה טעם לכרוך את הדברים יחד, שהרי מ"ם שונה במהותה מבכ"ל.

הא' דותן: מדובר רק לפני יו"ד שוואית.

הא' בן-חיים: ידעתי, שממילא תעלה השאלה, ואני רוצה לתת לה תשובה. כלום יש זהות בדרך הצטרפות בכ"ל ומ"ם השימוש לשמות? הלא המ"ם גורמת לַגְשׁוֹת האות אחריה, מה שאין כן בכ"ל. למה אפוא לתלות מ"ם בבכ"ל? עלינו לשנות כמה דברים בהוראת הלשון, ולא לדבוק בטכניקות מיושנות ובתחבולות שאין בהן טעם.

הא' ברוידא: אני תומך בהצעה לנקד יו"ד שוואית אחרי מ"ם. מ"ם שונה מכל היתר, משום שמ"ם היא קיצור של 'מן'. כאן מובלט השוני מן "בְּבִנִי-, כְּבִנִי-, לְבִנִי-", או "בִירוּשָׁלַיִם - בִירוּשָׁלַיִם" או "לִירוּשָׁלַיִם". אם נקיים את השמטת השווא, נטשטש את ההבדל העקרוני, ותחת להקל - נבלבל. אני מציע להבדיל באופן יסודי בין מ"ם לבין בכ"ל.

הא' מורג: על מה אנו דנים? מה על סדר היום?

הא' בלאו: גלשנו מהנקודה הראשונה לאחרונה. על-כן לא נותר לנו, אלא להצביע.

הא' מורג: חשבתי שדנים על האחדה שאין בה כפייה. הרוצה לנקד "יסעו" כדרך המקרא ינקד "יסעו"; הרוצה להאחיד ינקד "יסעו". נראה לי, שעל החלטה ברוח זו אי אפשר לחלוק.

הא' בן-חיים: זוהי ההצעה.

הא' מורג: הדיון גלש לדברים אחרים לגמרי.

הא' בלאו: הא' דותן מתנגד לכך, שבמקרה של "מן" יורשה ניקוד של יו"ד דגושה ושווא.

הא' דותן: רק במקרה זה.

הא' מורג: אני מציע לקצר את הדיון, ולהפריד בין העניינים.

הא' בלאו: מאחר שגלשנו, אעמידם להצבעה זה אחרי זה.

הא' דותן: אני חייב להבהיר. ידוע לי שמ"ם שונה מבכ"ל, אבל בדקדוק המקראי זה הפך להיות אחיד, אף על פי שבמקורם "מירושלים, בירושלים", שונים. היום מונחת הצעה לנקד מירושלים, בדגש. אני טוען, ולא רק אני, שכאשר אתה מדגיש את ה"י"ד של ירושלים אתה ממילא פותח פתח להכשרת ה"י"ד העיצורית בשווא אחרי בוכ"ל.

הא' מורג: זה לא על סדר היום.

הא' דותן: מכיוון ששני הדברים האלה הם בעלי אותו אופי, ועל ידי החלטה בזה או שפיעים גם על דומהו, לדעתי חובה לדון בכול כאחד. אם יתברר שיש נטייה לשנות את ניקוד ה"י"ד השוואית גם אחרי בכ"ל, ייתכן שיש מקום לשקול אחרת. אבל אי-אפשר להפריד. זוהי מכשלה, זו איננה האחדה. את הכול כמקשה אחת אפשר אולי לקבל. כפרט אי-אפשר לקבל זאת. כמקשה אחת - אנו מתעלמים מהדקדוק המקראי וצועדים צעד לקראת הדיבור החי. זה יכול להיות שיקול, ואפשר להסתמך על המקרא ועל החרגים במקרא; אך לא על שירת ימי הביניים, שהרי אנו יודעים את החופש שנהגו בשירים. זה אינו פתח לדקדוק, אך אנו מדברים על דיבור חי, והדיבור החי הוא עניין אחר. כאן צריך לדון על הכל יחד. אי אפשר לעגל את המינוח פה ושם. נדבר על בוכ"ל, ונאמר מה דינה של יו"ד שוואית אחריה. אם תפול ההחלטה שהיא תהיה עיצורית, היא תהיה עיצורית, ואחרי מ"ם היא תהיה דגושה.

אני חוזר על הצעתי. אני מבקש להוציא את עניין יו"ד שוואית שאחרי מ"ם ולדון בה ביחד עם ההצעות ששמענו זה עתה, על בוכ"ל לפני יו"ד. אני מציע לדון עכשיו על שאר הכללים. אני תומך בכל שאר ההצעות לדיגוש.

הא' אורגן: נראה לי יותר מתקבל על הדעת, שלא נדון באותיות וסימנים, אלא נדבר על הלשון העברית, עליה ועל צרכיה. נדמה לי שזה דבר יסודי וראשון שיעשה כל בלשן מדעי: הוא יקח את הרישום הפונטי המשקף את הדיבור החי, וממנו ילמד לדעת, מהן הפונמות, וישאף לכך, שהכתיב יהיה קרוב ככל האפשר לרישום הפונמי. כאשר אתה מבקש לדון בבכ"ל ובמ"ם בנשימה אחת, אתה הולך אחרי האותיות, ולא אחרי השפה ולא אחרי

הדיבור. ארבע נוגעות לעניין, ואחת שונה. כל השאר אין בהן תנועה. זה לא דומה.

הא' דותן: בדיבור החי זה אחד.

הא' אורן: זו צריכה להיות נקודת המוצא: להבין את המבנה הפונמי. הכיוון של ההצעה הוא נכון, מדויק בהצדקתו, וכדאי להניח לזה. לא יכול להיות נימוק מדעי נגד זה.

הא' מירסקי: מודה אני לנשיא האקדמיה, שנתן לי רשות דיבור, כי זה עכשיו נכנסתי לאולם, ובאתי במיוחד לשם העניין הנדון. התקשיתי בהבנת הנוסח הכתוב של סעיף ב(5) "המליאה תכריע בין הדגשת יו"ד שוואית אחרי מ"ם השימוש, תמיד, לבין הדגשת היו"ד השוואית, להוציא "מיהודה, מירושלים".

כל ההצעה קשה בעיניי מאוד. נדגיש את היו"ד השוואית אחרי מ"ם השימוש? אינני יודע איך באה האקדמיה לרעיון הזה.

הא' בלאו: על כך דיברו כל הזמן.

הא' מירסקי: אינני רוצה להחזיר את הוויכוח לאחוריו, כי הדגש לא חידשנו אותו, קיבלנוהו מהמקרא.

הא' בלאו: יש כאן ענין של רשות; מי שמנקד לפי המקרא, מנקד נכון. מדובר בניקוד שני, שיהיה מותר. הא' בן-חיים הביא דוגמאות מפיוטים, ממסורות של עדות. איש איננו רוצה לבטל את ניקוד המקרא.

הא' מירסקי: מי שלומד פיוט, מורה עומד עליו ומלמדו. אנו מדברים על לשון, שאדם כותב באין מורה העומד להסביר לו, שזו רשות וזו חובה. האם יש בידנו להודיע לכל היהודים: זה רשות וזו חובה? הן ההבחנה הזו צריכה לימוד, ויש לקבוע את הכלל בספרים, שהדגש הזה הוא רשות. זה דבר שאינו ניתן ליעשות. קשה מזה חדר מצד העניין עצמו. מי שיקרא בספר וימצא את היו"ד לעולם בשווא ובדגש, הרי ישאל: במקרא אין דגש ושווא! השאלה, מה יגיד לו המורה? האם המורה יענה לו ויאמר: כך נהוג בניקוד המטושטש שלנו, אבל במקרא אין שם דגש? או שמא יאמר אחרת: יו"ד בלי דגש נהוג בעברית הישנה, של המקרא; אבל בלשון החדשה שלנו, שהלשון מתוקנת היא, תיקננו להטיל דגש ביו"ד. והרי אנו חולקים עלבון ללשון החדשה שלנו, שכוונו בלשון פחות משל הראשונים, אין לנו רשות לשנות בדבר, שאנו רפים בו. ועוד: על ידי כך אנו מעמידים מחיצה בין הלשון שלנו לבין לשון המקרא; ואז סכנה שאין שיעור לחומרתה. לא הייתי בישיבה ולא שמעתי את הוויכוח. אני מדמה לי, שבא העניין בשביל להקל על הדיבור ועל הלשון, על המנהג.

הא' בלאו: לא.

הא' מירסקי: מה מביא אותנו לידי כך? אני רוצה לסיים בעניין הריחוק שאנו נתרחק מהמקום שמשם אנו לומדים, שם אנו עומדים - מן המקרא.

הא' ברוידא: אם עניין זה הוא רשות, אנו אומרים, כי מי שנקד בלי דגש הוא לא ישבש; אבל יש מינימום שהאקדמיה חייבת לומר. למדפיסי ספרים, ולכותבי ספרי שירה אתה חייב לומר: כזה ראה ונקד.

הא' בלאו: הניקוד במקרא, לא זו בלבד שאיננו פונמי, אלא הוא אינו קבוע. אנו מוצאים "עָרִים", בלי דגש, ו"פָּקִחִים", בדגש. איננו יודעים אפוא כיצד לנקד מלים בנות אותן משקל. מי שיבוא לנקד, ייאלץ לפתוח את התנ"ך לגבי כל מלה, ולראות כיצד היא מנוקדת. הוא יראה, שאותה מלה במקרא מנוקדת פעם בדרך זו, ופעם בדרך אחרת. איננו יכולים להגיד: במקרא - בכל מקרה שיש שווא אין שמים דגש. לו היה זה כך, לא היינו מביאים את ההצעה. הצרה היא, שאיננו יכולים לנקד כך.

כיוון שהוויכוח, כדרכו של כל ויכוח, גלש לעניינים אחרים, ולמעשה דנו בשתי נקודות, (1) ו-(5), אני מרשה לעצמי להביא לפניכם את הנקודה הראשונה, ואחר כך את הנקודה החמישית, כדי שלא נחזור ונתווכח עליה.

לגבי הנקודה הראשונה הגענו לאחדות דעים, שיש להרשות לנקד כל משקל ובניין על פי משקלו ובניינו, ולא להשמיט את הדגש כשבנטייה יש שווא. אם מנקדים לקט - יהיה לקטו; אם מנקדים עור יהיה עָרִים, בדגש. אם מנקדים יָקָת, גם יָקָחו יבוא בדגש. אני מעמיד להצבעה את ההצעה, שדגש חזק יבוא על פי המשקל והבניין, ולא על פי המקרה הפרטי. הניסוח יהיה מעין "רשאי אדם לנקד לפי המשקל והבניין, ולא לשנות ולשמוט דגש בגלל אות שוואית".

הצבעה

- 22 - בעד ההצעה
- 2 - נגדה
- 2 - נמנעו

ההצעה נתקבלה.

הא' בלאו: אנו מגיעים לנקודה 5. כאן חלה טעות בניסוח: יש שלוש הצעות, ולא שתיים. הצעה ראשונה: הדגשת יו"ד שוואית אחרי מ"ם השימוש, תמיד; הצעה שנייה - היו"ד השוואית לא תודגש במלים "מיהודה, מירושלים"; הצעה שלישית היא הצעתו של הא' דותן, שהדיון יידחה.

הא' דותן: יתקיים יחד עם בוכ"ל.

הא' רובינשטיין: הצעה זו ראוי שתבוא קודם.

הא' דותן: ההצעה שלי היא לסדר היום, אני מציע לא לדון בזה עכשיו.

הא' בלאו: מי בעד ההצעה שנדחה את הדיון?

הא' בן-חיים: יש פה גם גישה עקרונית.

הא' בלאו: מי בעד ההצעה, שלא נקיים את הדיון על מ"ם השימוש?

הא' מלמד: אלא נדון על כך יחד.

הא' בלאו: ועדת הדקדוק צריכה לשבת על כך. הדיון צריך להתקיים בשני הוועדים. פירוש הדבר דחייה לשנה.

הא' בן־חיים: אני מבקש לנמק. אני מתנגד לנתק עניין ממה שהוא שייך לו באופן עקרוני. אנו דנו על הקמץ. עסקנו בכל הבעיות של הקמץ. היום אנו דנים בדגש של אות שוואית, דגש שבתנאים מסוימים איננו מתקיים, ויש בו הרבה יוצאים מן הכלל. בזה אנו דנים. לזה שייכת המ"ם. אם אחר כך ירצו לשנות, יש אפשרות כזאת. אך אין לנתק אותה בטענה דיאקטית מעניין שהיא שייכת לו, ככאן, כשמבחינה מהותית זה דבר אורגני, השייך לנושא - - -

הא' דותן: זוהי לשון חיה, ולא תחבולה דיאקטית.

הא' בלאו: מי בעד דחיית הדיון ביו"ד שוואית אחרי מ"ם השימוש?

הצבעה

- 8 - בעד ההצעה לדחות את הדיון
- 15 - נגדה

ההצעה לדחות את הדיון לא נתקבלה.

הגב' בהט: אני רוצה להביא את בקשתו של הא' איתן, שאיננו כאן. לפי דעתו צריך להוציא מכל מקום את השמות "מיהודה" ו"מירושלים", שתדירותן במקרא גבוהה ביותר.

הא' בלאו: יש לנו שתי הצעות: הצעה ראשונה היא, שתהיה צורה אחידה, ובכל מקרה ננקד את היו"ד השוואית שאחרי מ"ם השימוש בדגש: "מִיקוֹם, מִיהוּדָה, מִירוּשָׁלַיִם". הצעה שנייה אומרת, שאמנם ננקד את היו"ד בדגש "מִיקוֹם, מִיבּוּל, מִצּוּא" - אבל ננקד "מִיהוּדָה, מִירוּשָׁלַיִם", ללא דגש.

הא' דותן: יש עוד הצעה.

הא' בלאו: אין עוד הצעה.

הא' דותן: אני רוצה להעלות את ההצעה, שלא ישונה דבר מהניקוד המקראי.

הא' בלאו: הצעה זו לא הוצעה לפני כן.

הא' דותן: דבריי היו מכוונים לזה.

הא' בלאו: דבריי מכוונים לדחיית הדיון.

הא' דותן: זאת הייתה ההצעה הקונקרטית לסדר היום, לאחר דבריו של הא' בן־חיים. אך כל דבריי היו מכוונים נגד ההצעה לדגש אחרי מ"ם.

הא' בלאו: אינני חושב שמבחינת הסדר הטוב - - -

הא' דותן: זוהי פורמליסטיקה.

הא' בלאו: צריך לנהל את הישיבות לפי פורמליסטיקה.

הא' דותן: האם ההצעה שלי קיימת?

הא' בלאו: לא.

הא' דותן: אם אתה רוצה הצעה פורמלית, הריני מציע אותה.

הא' בלאו: אתה כל הזמן הצעת לדחות את הדיון.

הא' דותן: לא כל הזמן. גם אינני מבין מבחינת ההיגיון והסדר הטוב, כיצד אפשר לבטל כלל בדקדוק העברי, מבלי להעמידו אפילו להצבעה.

הא' בלאו: הצעת לדחות את הדיון, כי זה משפיע על ניקוד אחר. עכשיו אתה מציע לא לדחות את הדיון. אני רואה סתירה פנימית.

הא' דותן: אחרי ששמעתי את דבריו הנוספים של הא' בן-חיים, אמרתי, שאם כך הדבר, אין מקום לדון עכשיו.

הא' בלאו: בשני הוועדים הצבעת לפי ההצעה השנייה.

הא' דותן: לא.

הא' בלאו: אינני חושב שזה בסדר. אם אתה עומד על כך, בבקשה. אני עצמי סבור, שאין מעלים ברגע האחרון הצעה.

הא' אירמאי: אז זו לא הצעה לסדר היום, והיא תידון בסוף.

הא' אבן-שושן: עקרון ההאחדה נשמר לגבי המ"ם, שאחריה תבוא כל אות בדגש, גם יו"ד. הצעתי בוועדה, וחברים תמכו בהצעה, שמכיוון שיהודה וירושלים הם שמות מקראיים החוזרים במקרא מאות פעמים, נוציא אותם מהכלל. אמרנו, שאין זה פוגע בעקרון ההאחדה, אם בשתי מלים אלה, שהתלמיד רואה אותן במקרא ללא יו"ד דגושה אחרי מ"ם, לא יבוא דגש. אין זה סותר את הכלל, אשר יכול להתקבל בהסכמה גמורה.

הא' אורנן: בספרי הלימוד אלה הן שתי דוגמאות. אם אתה מביא זאת כיוצא מן הכלל, כאילו לא עשית דבר.

הא' פורת: בעניין סדרי ההצבעה, גם אם טעינו ב"נקודה משפטית" כלשהי, לא ייתכן להצביע על העניין בלי להעלות ממילא גם את ההצעה להניח את הכל כמות שהוא.

הא' צרפתי: על סעיף (1) הצבענו.

הא' פורת: בענין המ"ם אנו עומדים לשנות דבר שהיה נוהג מאות שנים. וכי בגלל עניין שבנוהל תוחמץ בחינה חשובה של נושא שכזה?

הא' בלאו: אם נצביע נגד, ממילא יישאר המצב הקיים.

הא' פורת: השאלה היא, כיצד יעלה העניין הזה; כבוד העניין מחייב, שלא יעלה על דרך השלילה בלבד.

הא' מירסקי: כל דבריי היו מכוונים נגד ההצעות.

הא' דותן: האם נדחית הצעתי, משום שלא אמרתי: "אני מציע"? מעודי לא שמעתי דבר כזה. אני מתפלא מאוד.

הא' בלאו: זוהי הדרך, שאני מנהל את הישיבה.

הא' דותן: אני מתפלא על הדרך.

הא' בלאו: זוהי הדרך שאני רוצה לנהל את הישיבה על פיה. ההצעה אומרת, שיו"ד שוואית אחרי מ"ם השימוש תהיה מודגשת בדרך כלל, אבל לא במלים "מיהודה" ו"מירושלים". הצעה נוספת - לעולם לא תודגש יו"ד שוואית.

הא' מדן: זו לא יו"ד שוואית.

הא' בלאו: יו"ד שהייתה שוואית לפני שהוספה המ"ם.

הא' מדן: כך תאמר.

הא' בלאו: כדברך. נצביע על כל אחת מההצעות, ואחר כך נצביע בין שתי ההצעות שיקבלו את המספר הגדול ביותר של קולות. הצעה ראשונה: מותרת הדגשת יו"ד שוואית אחרי מ"ם.

הא' בן-חיים: זה לא פוסל דרך אחרת. (הא' מלצר: הדגשת היו"ד השוואה:)

הא' מירסקי: יש שני חידושים - גם שווא וגם דגש.

הא' בלאו: (1) מי בעד ההצעה, שמלים המתחילות ביו"ד שוואית, אם נוסף להן מ"ם, נטיל דגש ביו"ד ונשמור על השווא, כולן ללא יוצא מן הכלל; (2) מי בעד אותה הצעה, אבל להוציא "יהודה" ו"ירושלים"? (3) מי בעד שמירת הניקוד המקראי?

הא' מלצר: מי בעד הכנסת תיקונים בניקוד המקובל במקרים של שווא?

הא' בלאו: על כך אנו מצביעים.

הצבעה

- 14 - בעד ההצעה להדגיש יו"ד שוואית אחרי מ"ם השימוש, תמיד
- 5 - בעד הדגשת היו"ד השוואית, להוציא "מיהודה", "מירושלים"
- 8 - בעד ההצעה לא לשנות, ולשמור על הקיים

הא' בלאו: אנו מצביעים עכשיו בין ההצעה הראשונה והשלישית.

הא' אבן-שושן: אם ההצעה השנייה נפלה, אני מצטרף להצעה הראשונה.

הא' בלאו: השאלה היא, אם נדגיש יו"ד שוואית אחרי מ"ם בכל מקרה, או אם לא נשנה ממה שיש במקרא.

הא' בן-חיים: נשנה, בלי למנוע דרך אחרת. נדגיש יו"ד שוואה אחרי מ"ם השימוש בכל המלים, כאשר הניקוד המקראי יישאר ניקוד מותר.

הצבעה

- בעד ההצעה, שרשאי אדם להדגיש יו"ד שוואית אחרי מ"ם השימוש, תמיד - 14
- בעד ההצעה, שהניקוד המקראי לא ישונה, ויהיה הניקוד המותר היחידי (יכתב אך ורק חיריק ויו"ד) - 8
- נמנעו - 6

ההצעה, שיש רשות להדגיש יו"ד שוואית אחרי מ"ם השימוש, תמיד, נתקבלה.

הא' ברוידא: נמנעתי משום חוסר הוראה ברורה.

הא' בלאו: אנו עוברים לסעיף (3). מבחינת ההיגיון היינו צריכים להקדים את הסעיף הזה להצבעה הקודמת, אבל לא עשיתי כן, כי לא דנו בו. סעיף זה אומר: "לאחר ה"א הידיעה תודגשנה כל האותיות השוואיות, חוץ מן הגרוניות, והמ"ם השוואית בכלל הדגושות". אני מעמיד את הסעיף הזה להצבעה.

הצבעה

- בעד ההצעה להדגיש את כל האותיות השוואיות לאחר ה' הידיעה חוץ מן הגרוניות - 13
- נגדה - 1
- נמנעו - 3

ההצעה, להדגיש את כל האותיות השוואיות לאחר ה"א הידיעה, חוץ מן הגרוניות, נתקבלה.

הא' בלאו: אנו מגיעים לסעיף (4): "יו"ד שוואית לאחר וי"ו ההיפוך תהיה רפה". זו איננה צורה חיה, ולא זו בלבד שהיא איננה צורה חיה, אלא יו"ד שוואית במקרא תמיד בלתי דגושה אחרי וי"ו ההיפוך. הדגש יבוא רק בתי"ו, בנו"ן או ביו"ד לא שוואית, אבל לא ביו"ד שוואית.

הא' אורנון: לא היה על כך דיון.

הא' בלאו: לא היה דיון. מי שמבקש לדון יכול לדון.

הא' אורנן: אני רוצה להציע, שגם במקרה זה יותר דגש ביו"ד שוואית, מאותו טעם שהדריך אותנו בעניינים קודמים. יש לנו כללים ויש לנו מבנים. זה דבר שאנו רוצים להדגיש יותר ויותר בלשוננו היום. אפשר להבין שהניקוד במקרא, שהוא פונטי, איננו מלמד על המבנה, כאשר אחרי וי"ו ההיפוך היר"ד לעולם איננה בשווא. אם אנו מקבלים בתור עיקרון, שעלינו להיאחז ברישום פונמי, ולקרוב אותו לצרכים של הלשון החיה, היא זקוקה לכתוב פונמי ולא לכתוב שמציין מלים אלה או אחרות. זה מצדיק את הטלת הדגש גם אחרי וי"ו ההיפוך. בכל מקרה אחר יש מכפל. אינני חושב שכדאי כאן להוציא זאת מהכלל, בייחוד שממילא איננו פוגעים על ידי ההחלטה לא בכתוב המקראי ולא בניקוד המקראי.

האחדות מחייבת לתת דגש גם ביו"ד שוואית אחרי וי"ו ההיפוך.

הא' קדרי: אני רוצה להזהיר מעקיבות מוגזמת, בפרט שאותה הנמקה אינה תופסת. אינני יודע מהי הפונמיות של המכפל, היא ודאי שנויה במחלוקת. מאחר שהצורות האלה שוב אינן קיימות ואיש איננו משתמש בהן, וזה רק עניין של קריאה וניקוד בטקסט המקראי, אינני חושב שראוי לסתור מה שנוהג במקרא. הצעת הוועדה נראית לי.

הא' מירסקי: אני מבקש לשוב לאותו עיקרון שבאתי עליו בדבריי הקודמים. אי אפשר לומר שאנו צריכים אחידות לצורך של הדיבור החי. עברית חיה עדיין היא דבר רופף במציאות. עדיין אין לזה ממש כמו שנדמה לנו. אין בדיבור החי של העברית אפילו אחוז אחד מן החמישים ממה שיש באידיש. ניתנה לדור שלנו הזכות להקים את הלשון העברית, ולהעמידה כפי שהיא צריכה להיות. והנה הצרכים שלנו מושפעים מהאנגלית, מן האידיש ומן הערבית, ומשבעים לשון שבעולם. הרבה מצורכי הלשון אין אנו יודעים, ואין אנו בטוחים שהם צריכינו. למה הדבר דומה? למותרות שבחיינו, נדמה לנו, שאנו צריכים להם, ואיננו צריכים להם. כך הם צורכי הלשון, שאיננו יודעים למה אנו צריכים להם.

ברשות שאנו נותנים לשנות מן המקרא אנו מעמידים פרצה שתוצאותיה מי ישרון! מי שמציעים לו דבר ישן ודבר חדש, נוטל את החדש ומניח את הישן. אנו מוציאים את הדבר הוודאי, את הלשון הוודאית, מפני דבר שהוא ספק־ספקא. הלשון המהלכת ברחובנו משתנה ככרום. כל עשר שנים הוא משתנה, עם כל עלייה מגלויות ישראל. הן לא רק במקרא אין דגש באותה יו"ד. סידורים שמתפרסמים בכל העולם מנוקדים כך, וגם המחזורים, וכל ספרי השירה, ושאר הספרים המנוקדים. אומרים, כי יש לעשות שינויים בלשון, כדי להימנע מקשיים בבית־הספר. אך הטענה הזאת מוגזמת. הנה באנגלית אין הדברים נקראים כפי שהם נכתבים. ואין האנגלים טועים בדיבורם.

גם אנו כאשר נזכה ויבוא הדבר והעברית תהיה חיה בפנינו, חיים של טובה וברכה, לא יהיו לנו קשיים. עתה הקושי העומד לפנינו הוא עצם שימת המלים העבריות בפנינו. על־כן מוטב שנשים את הוודאי ולא את הספק.

אני מציע לא לגעת במה שכתוב במקרא ולא לפרוץ את הלשון בכללים של רשות. זה גם לא יתקיים, כי התנ"ך יגבר על כך, והסידורים יגברו על כך.

הא' בן־חיים: הצעתי לקבל את רוב הדברים. אני מוכן להיות מומר לתיאבון, אבל לא להכעיס. צורה זו, כלומר, בעלת וי"ו ההיפוך, איננה בשימוש הלשון יום־יום, בשימוש הרגיל, ואני דואג ללשון הרגילה, כמו: אם יאמר אדם יְעָרוֹת, לא יצטרך לומר מֵיעָרוֹת; אבל בצורת "ינדבר" - מה ממנו יהלוד, שיישאר הדגש; הלא רק סופר ישתמש בזה; אני מציע, שנראה את העניין כפי שהציעה הוועדה.

הא' בלאו: הצעת הוועדה אומרת "יְהִי" ביו"ד רפה. הצעה שנייה של הא' אורנן - "יְהִי" ודומיה, ביו"ד דגושה.

הא' מלצר: הצעה כוללת: לא לשנות מהמקרא.

הא' בלאו: מי בעד ההצעה, ש"ניהי" ודומיה יהיו ביו"ד רפה, כמו במקרא? ומי בעד "ניהי" ודומיה, ביו"ד דגושה?

הצבעה

- 16 - בעד ההצעה, שיו"ד שוואית לאחר וי"ו ההיפוך תהיה רפה
- 3 - בעד ההצעה, שיו"ד שוואית לאחר וי"ו ההיפוך תהיה דגושה

ההצעה, שיו"ד שוואית לאחר וי"ו ההיפוך תהיה רפה, נתקבלה.

הא' אבן-שושן: לי נראה, כי במידה שמותר כך, נשאלת השאלה: האקדמיה אמנם קיבלה החלטה, אך מהם הכללים עבור התלמידים בבית-הספר התיכון? בבית-הספר היסודי לא מלמדים ניקוד. כיצד ילמדו מורים בבית-ספר תיכון, שלמדו בסמינרים? בלשון החדשה, אם אתה כותב טקסט לא מקראי, אתה מנקד לפי כללי האקדמיה. אם אתה מנקד קטע מהמקרא, תנקד לפי המקרא. מה תהיה ההערכה בבחינות הבגרות? המורים יגידו: מותר כך ומותר אחרת. זה מכניס בלבול.

הא' בלאו: הבהרה נחוצה רק בעניין אחד, שהא' ברוידיא בצדק שאל עליו, עניין יו"ד אחרי מ"ם השימוש. במקרה זה השימוש הוא כללי במקרא, חוץ משני יוצאים מן הכלל. על כן, עקרונית התלמידים יכולים לזכור גם את הניקוד הזה וגם את האחר. בכל המקרים האחרים הניקוד במקרא הוא מקרי, הוא לא קבוע. כדי שתנקד כמו במקרא אתה זקוק למילון.

הא' אבן-שושן: איך ילמד מורה?

הא' בלאו: הוא אינו מסוגל ללמד אחרת. אין דרך לכלול את ניקוד המקרא בכלל.

הא' אבן-שושן: לי זה לא ברור. תשובה זו אינה ברורה לי.

הא' בלאו: המורה יכתוב "ניסעו". אם הוא יראה, שהתלמיד כתב "ניסעו", בלי דגש, הוא לא יסמן שגיאה (אם ידען הוא).

הא' אבן-שושן: הוצאת ספר דקדוק. לאור החלטת האקדמיה תכניס תיקון?

הא' בלאו: חוץ מלגבי "מן" אינני צריך להכניס תיקונים. בכל ספרי הדקדוק רשומים דגשים באותיות שוואיות. תסתכל בטבלה, ושם תראה, כי מלים כמו "ניסעו" מנוקדות בדגש. לא חל שינוי. רק בשם, המתחיל ביו"ד שוואית, ומקדמים לו "מ(ן)", רק בו יחול מעתה שינוי.

הא' אבן-שושן: דרוש כלל. איך ינקדו ב"לוח השמות"?

הא' בלאו: "מִיָּדִי".

הא' אבן-שושן: יש הוראה לכתוב כך בספרי הדקדוק?

הא' בלאו: אם התלמיד יכתוב "מיד", זו לא תהיה שגיאה. אתה תכתוב "מיד". זה נוגע רק בפרט זה.

אנו עוברים לסעיף (2) - "כסא". יש קשיים לגבי מלה זו, ולכן הבאנו אותה לחד. המלה "כסא", לפי המשקל, שייכת לנקודה (1), וכמו ענר, בנטייה ענרים, בו"ו דגושה, כך בעצם כסא, כסאות, בדגש. הוועדה מציעה, שבניגוד למקרא, נהיה רשאים לכתוב כסאות, בדגש בסמ"ך. אולם יש כאן בעיה. (הא' מלצר: כולם אומרים כסאות).

במלה כסא, הצירי מתקיים אך ורק ביחיד נפרד ונסמך. בצורות אחרות, ללא יוצא מן הכלל, לא נכתב במקרא דגש. בזה עדיין אינו שונה ממלים רבות אחרות. הבעיה מתחילה בנטייה - כסא, כסא, כסא. בשתי צורות אלה אין כותבים דגש. באותו רגע שנכתב דגש, יש שווא נע לפני חטף, ועל כן, אוטומטית, זה צריך להיות כסא - כסא. הוועדה מציעה, אכן, להרשות גם את הניקוד כסא - כסא.

הא' אורנן: אינני חושב שזה שונה מ"ענר". בצורת הנטייה של "ענר" אתה אומר: ענר. הסגול בו"ו כמוהו כפתח בסמ"ך של כסא. כשם שבנטיית ענר החלטנו לשמור על הדגש, לכל אורכה, כך יש לשמור על המבנה היסודי של כסא, היינו על הדגש, לכל אורך הנטייה, ומה שמתחייב מזה - מתחייב.

הא' בלאו: הצעת הוועדה הייתה, שלא רק "כסא" יורשה, אלא שיהיה מותר לנקד גם כסא - חיריק, דגש, פתח, וחטף-פתח.

הא' אורנן: אנו אומרים שהצורות המקראיות כשרות.

הא' בלאו: החידוש הוא כסא. מאחר שיש לא רק תוספת דגש, אלא בגלל תוספת הדגש הוספנו את הפתח ויצרנו צורה קשה יותר, שאינה מקובלת, חייבים לתת את הדעת על כך. נצביע עליה ולא יותר. אי-אפשר שלא לדבר על כך במיוחד, כי יש פה שינוי. אני מסכים לכל מה שאמרת.

הא' אורנן: ברגע שאנו אומרים, שהצורות המקראיות כשרות, זה ממילא כך.

הא' בלאו: האם אתם מסכימים שנשנה את המלה, על ידי כך שנטיל בסמ"ך לא רק דגש, אלא גם פתח?

הגב' בהט: המלה "כסא" אושרה בכללי הצירי ואיננה טעונה אישור. המלה "כסא" כתובה במיוחד ולא בטעות.

הא' ינאי: המלה "כסא" אמנם כתובה בכללים שפורסמו, אך לא מצאנו אישור מליאה לכך.

הא' קדרי: במקרה זה אני בעד ההצעה, שנאפשר את הדגש בכל צורות השם כסא, ונציין בדרך מן הדרכים, שגם אם צורת השם משתנית בעקבות דיגוש, כולל צורת כסא, שהיא תהיה כשרה. הנימוק הוא, שצורות אלה הן נדירות.

הא' ברוידא: ומה אם המסורת המקראית, הגורסת "קסאד" בכל חמשת הפסוקים, איננה מתאימה לכללי ההאחדה וההיגיון? הלא יש גם חן בסטייה בלשון, מה גם שכך היא הנטייה הטבעית של המדבר עברית. הבה נניח להיגיון, ונלמד את החריג. כאן אין סיכוי שיאמרו ויכתבו "קסאד".

הא' דותן: הנוהג בעולם הוא, שהדקדוק מכליל כללים של מה שמצוי בלשון. ואילו אנו, שאנו באים לתקן את הדקדוק ולהאחיד אותו, הרינו חוזרים ומכפיפים את הלשון לפרובלמטיקה הנוצרת על ידי הדקדוק. אנו יוצרים צורה שאינה קיימת בלשון, בוראים אותה, כדי שהכלל שיצרנו לעצמנו יהיה אחיד ונכון בבית-הספר. אין לכך שום הצדקה. יש מלה בלשון - "קסאד". אבל לפי כללי הדקדוק שאנו יוצרים במו ידנו, כללים פורמאליים חדשים, אנו יוצרים את הצורה המלאכותית קסאד, כי הצורה הטבעית, זו המצויה בלשון, שאפשר לשמוע אותה גם בדיבור היום, איננה מתאימה לכללים החדשים שלנו. אנו יוצרים אפוא צורה שנייה, ולא זו בלבד, אלא שאנו רוצים לעשות אותה עיקרית, לרשום אותה כצורה העיקרית, ולהוסיף, שמי שאומר קסאד לא יטעה. עד היכן אנו מגיעים?

הא' בן-חיים: אותי אין השאלה הפרטית - ניקוד "כסאד" - מטרידה ביותר. מטרידה השאלה הכללית המשתקפת בדרך ניקוד המלה: מה דינו של הצירי המשתנה בנטייה, במלים מגזרת ל"א, כמו הבינוני מוצא או מטאטא, או כל מלה העתידה להתחדש על משקלים מפעל ופעל (עור). בגזרת השלמים הצירי מתחלף בסגול (או בפתח) בהברה סגורה: שומרה, מקלטה, מזבחה; הלא לפי זה הכלל הוא לנקד מוצאד וכיוצא ב. על פי עקרון הניקוד הזה מתחייב הניקוד קסאד, בקיום הדגש, וממילא בהפיכת השווא לפתח. אם כך, הכלל צריך לומר בפירוש, כי קסאד הוא יוצא מן הכלל, ואינו דבר המתיישב בלשון. דינו שהוא נוהג ברוב המקרים - מוצאד, שונאד - לפי זה מתחייב קסאד.

הא' דותן: ב"קנאד" יש דגש.

הא' בן-חיים: שאלתי, מה המצב כאשר יש דגש? אחרי ההחלטה על דגש, מתוך ההחלטה מתחייב קסאד. אפשר להגיד: במלה זו לא יהיה דגש, והכל יישאר על מקומו. אבל אי-אפשר להתעלם מההחלטה העקרונית.

הא' ברוידא: חריג איננו גזירה שווה. מדובר בחריג. אין מכאן ראייה, שצריך לתקן את הנטייה.

הא' אורנן: הדיון צריך להתרכז בעיקרון ולא בפרט. התשובה של הא' דותן היא מקרית. מלים כמו רופא, קורא, אתה נתקל בהן גם בנטייה. שם אין בעיה של דגש. זה לא שייך לעניין שאנו דנים בו.

הא' דותן: כאן יש צורה מקראית מפורשת, השגורה גם בדיבור.

הא' אורנן: אם כן, תיאלץ לומר רופאד, בוראד, כי יש חולם מלא. דנים כאן בפרט אחד ומוציאים אותו מן העיקרון. צריך ללכת לפי העיקרון. לא יתכן ש"קסאד" המורה יגיד כך, אבל "רופאד" הוא יאסור. הצעתי היא "קסאד". איני שולל את המכפל של הסמ"ד. אני בעדו, ומה שמתחייב מזה - מתחייב.

הא' אירמאי: לאור דבריו של הא' בן-חיים אני מציע, שהדיון לא יהיה על "כסא", אלא על המלים שעל המשקל "כסא". נאמר שמותר גם "קסאד".

הא' בלאו: בעת ההצעה נזכור את המלים האחדות באותו משקל. במלים אחרות אין מה לדון, כי אין בעיה.

הא' אירמאי: ההצבעה תהיה על המלים:

הא' רובינשטיין: השאלה היא, אם יש דיגוש או לא. אם יש דיגוש - הכול אוטומאטי.

הא' בלאו: לא הבאתי שתי מלים נוספות, הדומות למלה זו, כי חשבתי שזה יתקבל. אולי צריך להזכיר אותן. בשני הוועדים וגם בוועדה דנו במלים אלה. הכוונה למלים אַשְׁכֶּם וְחֻקְכֶם. בשתיהן יש שינוי לא כל-כך מרחיק לכת. במלה אַש - אַשְׁכֶּם משמיטים את הדגש מן השי"ן. אין אומרים אַשְׁכֶּם, אלא אַשְׁכֶּם. הוועדה ושני הוועדים החליטו שליד אַשְׁכֶּם יהיה מותר להגיד אַשְׁכֶּם בשי"ן דגושה. זה משתמע מההצבעה על סעיף (1).

המלה השנייה היא על דרך חק. קיבוץ בדרך כלל (היוצאים מן הכלל ידועים) משתמר במקרא, לפני דגש. אם אנו מחליטים, שאנו מקיימים את הדגש בקו"ף, אוטומטית לא יגידו חֻקְדָּ וְחֻקְכֶם, בקו"ף רפה, אלא יאמרו חֻקִּי, חֻקְדָּ, חֻקְכֶם, בדגש.

את שני הדברים לא הבאתי לפני המליאה; בדיון הייתה אחדות דעים, והעניין נראה לנו פשוט. חשבתי שזה כלול בחלק הראשון. מאחר שהיו קשיים, אני רוצה להזכיר גם את הצורות האלה.

נצביע תחילה על המלה "כסא". והיה, ו"כְּסֵאֲךָ" יתקבל על כל המשתמע מזה, אשב על כסאי בשקט. אם לא - אביא גם את הצורות אַשְׁכֶּם וְחֻקְכֶם.

הא' מלצר: והרי לא כך במקרא?!

הא' בלאו: כל צורה המצויה במקרא, מי שמנקה לפי המקרא, מנקד נכון.

הא' בן-חיים: איני רואה לתלות את הדגש בקיבוץ דווקא. אפילו "בְּחֻקְכֶם" מותר לדגש.

הא' בלאו: נתחיל בהצבעה על המלה "כסא". השאלה היא, אם בצורות השוואיות של כסא נטיל את הדגש או לא, על כל המשתמע מזה (כְּסֵאֲךָ, כְּסֵאֲכֶם), כמובן, ליד הצורות המצויות במקרא; או להשאיר את הצורה כמו במקרא - נפרד ונסמך בסמ"ך דגושה, וכל הצורות האחרות בסמ"ך רפה.

מי בעד זה, שיהיה מותר להטיל דגש בסמ"ך שוואית של כסא?

הצבעה

16 -	בעד ההצעה להטיל דגש בסמ"ך שוואית של הנטייה של כסא
6 -	נגדה
2 -	מנעו

ההצעה להטיל דגש בסמ"ך שוואית של נטיית "כסא" נתקבלה.

הא' מורג: "כְּסֵאֲךָ" - מטילים את הדגש.

ג.

הא' בלאו: המליאה מתבקשת לאשר כמה מונחים בפסיכולוגיה, שקבעם ועד המינוח בעקבות הערותיהם של חברי האקדמיה.
 המונח הראשון: נְתִיבָה מְקצועִית - career, ההתפתחות המקצועית לשלביה. מי בעד אישור המונח?

הצבעה

12 -	בעד אישור המונח "נתיבה מקצועית"
1 -	נגדו
1 -	נמנעו

המונח "נתיבה מקצועית" אושר.

הא' בלאו: המונח השני הוא תְּדֻמוֹת - imagery, מכלול הדמויות או התהליך ליצירת הדמות.

הא' ברוידא: אני מציע למליאה לפסול את ההצעה "תְּדֻמוֹת", משום שהביטוי הזה הוא יצירה מלאכותית ומטעה. אנו באים לכוף על מלה מסוימת ועל משקל מסוים משמע שאיננו טבעי לו. לפנינו ניסיון לתרגם מלה אנגלית שיש לה שישה או שבעה משמעים - גם אמונות וגם אומנות של עשיית צלמי דברים וגם לשון מראות וגם מעשה רקמה וחיטוב ופיתוח וגם תמונות סגנון וגם מקבץ של דימויים. כאן הכוונה לתרגם את המקבץ הזה. אבל הצורה "תְּדֻמוֹת" איננה מעלה לפנינו מקבץ של דברים. גם "תרבות" איננה אוסף של דברים, ובוודאי לא "תרבות אנשים חטאים". "תרבות", כמו "קולטורה", היא, ביסודו של דבר, לא אוסף, אלא "זרע" ו"רבייה". אני מציע לא להעמיס מושג זה על מלה ומשקל בלתי נכונים. גם בלשונות אירופיות, בגרמנית, בספרדית, באיטלקית, מתרגמים זאת על ידי צירוף מלים. ומוטב גם לנו לומר "סדרת דימויים" או "מקבץ דמויות" או "לשון מראות", לפי הצורך, מבלי להוסיף מלה אשר רק תרבה בלבול מחשבת. עדיין לא עקרנו את "התדמית", המשמשת שלא כדרכה, אם כי אין זה מענייננו עכשיו.

הא' אירמאי: אינני פסיכולוג, אבל המומחים למקצוע אמרו, שהמלה הזו דרושה להם, כי מושג זה שונה מְדֻמוֹת. אנו מדברים על פסיכולוגים שזקוקים למושג מבחינה מקצועית, ואינני סבור שאנו רשאים להחליט לחיות בלעדיו. אפשר להציע מלה אחרת, אבל אי-אפשר להגיד, שהמונח איננו דרוש. אם הוא דרוש לאנשי המקצוע, חובתנו לדון בו. הנימוק שהושמע כאן, שאין הם צריכים לו, איננו תופס.

הא' ברוידא: גם באירופה יש פסיכולוגים, והם חיים בלי זה.

הא' אירמאי: המקור הוא מלה צרפתית. מלה זו איננה מיוחדת לאנגלית, וקיימת בכמה שפות וגם בצרפתית יש imagerie. הנימוק הראשון של הא' ברוידא איננו תופס. אינני רואה פסול במשקל זה. לכל אדם יש אסוסיאציות משלו. אם המלה תרבות כשרה - ואחד יפרש אותה כך והשני אחרת - זה לא פוסל את המלה תדמות באנלוגיה לתרבות. אני מציע לאשר את החלטת הרוב של שני הוועדים, כפי שמציעים הפסיכולוגים.

הגב' בהט: שאלה זו עלתה בוועדה פעמים אחדות. לא נכון שהפסיכולוגים אינם צריכים למונח זה. יש פה כמה מילונים לפסיכולוגיה, והעובדה היא, שהמונח הזה נמצא בכלם.

הא' ברידא: אמרתי שביתר השפות האירופיות זה לא קיים.

הא' אירמאי: זה קיים בצרפתית.

הא' קדרי: מאחר שהפסיכולוגים משתמשים כבר במונח זה, והוועדה של האקדמיה נתבקשה להכשיר או לאשר או להביע דעה עליו, אי-אפשר לטעון, שהמקצוע אינו זקוק למונח. הכרחי הוא לא להם בלבד, אלא גם למקצועות אחרים שניזונים מהפסיכולוגיה, כגון לחקר הספרות. מה יעשו הם אם לא יאשרו את המונח? האם יגידו - אימג'ריה? יש לנו הוכחות שלא בשפה אחת בלבד מצוי מונח מקביל, אלא גם בשפות אחרות. אם אין הן יוצרות את המונח, הן מצטטות אותו. כדי שלא ייווצרו בעברית צורות של מלים לועזיות, עדיף לאשר את המונח הזה. בשאלה, האם לקבל מונחים קרובים מאותו שורש, נזכור, שדבר זה קיים בשפות שונות. בעברית יהיו דמות, תדמית, וגם תדמות. בעלי המקצוע יהיו מודעים להבחנה בין המושגים.

הגב' הראבן: אין כוונה רק למכלול. יש לזה הרבה הוראות אחרות. למיטב הבנתי, מה שדרוש לפסיכולוגים זוהי מלה לעולם התדמיות, בדומה לעולם המושגים. אני מציעה לוותר על הרצון לתרגם במלה אחת, ולתרגם את המונח ל"עולם התדמיות".

הגב' בהט: אין המושג קשור בדימוי, קשור הוא לדמות, ולכן נבחרה תדמות, המזכירה את המלה דמות.

הא' בלאו: חושבים כאילו לכל משקל עברי יש הוראה משלו. כידוע, אין זה מדויק. לא יהיה כל רע אם נקבל תדמות.

הא' רובינשטיין: האפשרויות ליצור מלים הן מוגבלות. אנו מאבדים את המכניזם ליצירת מלים בעברית.

הא' בלאו: נצביע על הצעת הוועדה.

הצבעה

13 -	בעד המונח "תדמות"
7 -	נגדו
1 -	נמנע

המונח "תדמות" אושר.

הא' בלאו: בהמשך לא צריך להצביע. השארנו את המונח הלועזי "אימפסאטיבי". זוהי הודעה למליאה, לא להצבעה.

הגב' בהט: צריך לאשר את הרשימה הזו ועמה את המילון כולו.

ד.

הא' בלאו: אנו צריכים לאשר את המילון למונחי הפסיכולוגיה. מי בעד אישור המילון?

הצבעה

בעד אישור המילון למונחי הפסיכולוגיה -	20
נגדו לא הצביע איש	
נמנע	1 -

המלון למונחי הפסיכולוגיה אושר.

הגב' הראובן: נמנעתי מהצבעה, כיוון שאינני שלמה עם מונחים אחדים.

ה.

הא' בלאו: קיבלנו את הדו"ח של המזכירות המדעית, והוא לפנינו.

דו"ח המזכירות המדעית לשנת התשמ"ב

- התוכן:** (א) כללי - הא' יגאל ינאי, המזכיר המדעי
 (ב) לשכת ירושלים - גב' שושנה בהט, מזכירה מדעית
 (ג) לשכת תל-אביב - גב' נורית רייך, מזכירה מדעית
 (ד) לשכת חיפה - הא' יעקב לוי, מזכיר מדעי

(א) - כללי

1. **המליאה התכנסה בתשמ"ב לחמש ישיבות, אישרה שלושה מילונים ושלוש רשימות מונחים, וכן דנה בענייני כתב ודקדוק.**
2. **שני הוועדים נפגשו ארבע פעמים, לעיון מוקדם במונחים שהועלו לפניהם, בשאלות דקדוק שהופנו אליהם על ידי המזכירות ועל ידי המליאה, והחליטו סופית בעניינם של "מונחי הדקדוק לבתי-הספר".**
3. **ועד המינוח התכנס ארבע פעמים אף הוא, ודן במילונים לשיתוך, לאקוסטיקה, וכן במונחי פסיכולוגיה, דמוגרפיה, ובמלים בשימוש כללי.**
4. **הוועדה לעברית בת זמננו, לאחר שהגישה מסקנות, התגבשה כוועדת סקר לחקירת תחביר לשוננו כיום. הוסכם לרתום את המחשב וצוותו לשם עיבוד הנתונים שיצטברו בסקר.**

5. **הסיוע לציבור נמשך כבעבר (כמפורט בסוף פרק ב).**

6. תנופה חדשה ניתנה השנה ליחסי הציבור של האקדמיה בכלי תקשורת ההמונים. פניות ללשון העברית הוקצו בתכניות רדיו שונות, ב"קול ישראל" וב"גלי צה"ל", והתכנים התבססו על חומר שסיפקנו להם. בתחילת השנה נערך "יום הלשון העברית" ששודר ב"קול ישראל", בתיאום עם האקדמיה. בשידור השתתפו הנשיא, חברים באקדמיה ועובדים במזכירות. אף השעשועון המשודר "חפש את המטמון" נערך בין כתלנו, ב"יד בן-יהודה", ושידורים אלה הביאו להתעניינות ציבורית נרחבת באקדמיה ובעבודתה. נענינו לפניות רבות שהגיעונו בכתב ובעל פה, למידע על האקדמיה, מהותה ופעולותיה, לביקורים אישיים וקבוצתיים בבית האקדמיה ולהרצאות מחוץ לביתנו. לשם כך עודכן מאמרו העברי של חבר האקדמיה הא' מ' מרן, על תולדות האקדמיה ועבודתה, והוצא לאור כחוברת עצמאית. אף קיימנו הרצאות מחוץ לביתנו, לפני גופים ציבוריים ככנס ארצי של תלמידי החוג ללשון העברית באוניברסיטה הפתוחה, אגודת המתרגמים בישראל, משתתפי הסדנה למורי עברית באוניברסיטאות בחו"ל, ואחרים.

העיתונות המקומית והעולמית אף היא גילתה עניין באקדמיה, ועיתונאים מהארץ ומחו"ל הגיעו לכאן, הקליטו וכתבו עלינו מאמרים פה ושם, רובם ברוח אוהדת ואף מתפעלת. מכתבים רבים שלחנו למערכות העיתונים, הן ביוזמתנו והן כתגובותינו לפרסומים שהודפסו בהם.

בין המבקרים בבית האקדמיה בשנה שחלפה נציין במיוחד את המשלחת מאתיופיה, אנשי המכון לתקנים ולפיתוח הלשון האמהרית, אשר באו ללמוד מאתנו דרכי תכנון לשון ופיתוח טרמינולוגיה; את תלמידי המכללה לחינוך ע"ש דויד ילין בבית-הכרם ומוריהם; את תלמידי ה-J.T.S שב"נוה-שכטר", ואת משתתפי הסדנה למורי עברית באוניברסיטאות בחו"ל.

7. **פגישות לתיאום פעילות ומדיניות התקיימו עם אנשי משרד החינוך והתרבות, לקידום נושאים משותפים, כגון החלת כללי הכתיב חסר הניקוד, ועם חברי הסניף הירושלמי של קל"ע.**

(ב) – עבודת הוועדות והמזכירות המדעית בירושלים בשנת התשמ"ב

1. **הוועדה לשאלות דקדוק שימושיות**
הפלג לעניינים שיטתיים: אושרו כללי הסגול והותקנו לדפוס.
הפלג לעניינים שוטפים: נדונו בעיות עקרוניות, כגון: הריבוי והתואר של שמות המסתיימים בז"ם (כגון: סִפְקָטְרוֹם), מקומה של ה"א הידיעה בצירופים מעין על-אנושי, בין-לאומי ותת-קרקעי, ובעית הדגש באותיות שוואיות, וכן שאלות, שהפנו ועדות מינוח שונות ואנשים שונים, כגון: כשרות הביטוי מיקרומזרק, כסלו או כסליו, ירוק-עד או ירוק-עד, מסרף או משרף.
 חברי הוועדה האדונים א' אבן-שושן, י' בלאו, ז' בן-חיים, ג' גולדנברג, מ' מרן וי' שבטיאל.

2. **הוועדה למונחי הפסיכולוגיה**
 אושר פרק נוסף ואחרון, "פסיכולוגיה קלינית ופסיכופאתולוגיה". נסתיים הדיון על הנספח למונחי הפסיכולוגיה: "ייעוץ בבחירת מקצוע".

חברי הוועדה מטעם האקדמיה: האדונים א' אבן-שושן וא' פורת, ומטעם המומחים: ח' אורמאן ז"ל, ג' אורתר וי' פלוס ז"ל. בפרק על "ייעוץ בבחירת מקצוע" השתתף גם ז' סרדי.

3. הוועדה למונחי הרפואה

הושלם הדיון על מונחי הגינקולוגיה, ויישלה חוזר בקרוב. חברי הוועדה מטעם האקדמיה: הגב' ש' הראבן והא' מ' בר-אשר, ומטעם הרופאים: האדונים ח' לנצט, צ' פלטי וא' רוזנמן.

4. הוועדה למונחי רפואת השיניים

נסתיים הדיון על מונחי המצע ונשלח חוזר הכולל יותר מאלף מונחים. חברי הוועדה מטעם האקדמיה: האדונים א' מירסקי, א' פורת וגב"ע צרפתי, ומטעם הרופאים: האדונים מ' אולמנסקי, י' גולצ'ין, ח' דישון, י' סלע וד' פישל.

5. הוועדה לתפירה וללבוש

נתקיימו שלוש פגישות בהשתתפות יו"ר ועד המינוח, הא' ע' איתן, לשם קביעה סופית של המונחים והגדרותיהם. המילון נמסר להדפסה.

6. פעולות שונות:

בשנת התשמ"ב יצאו לאור חמישה דפים נוספים של "למד לשונך". המזכירות השיבה על מאות מכתבים שנשלחו אליה, וענתה בשיחות טלפון על שאלות לשון רבות. הוגשה גם הדרכה לתלמידים ולאורחים, שביקשו לדעת על האקדמיה ועבודתה.

(ג) – דין וחשבון המזכירות המדעית, לשכת תל-אביב

סיכום הפעילות בשנת התשמ"ב

המינוח

(א) בשנת התשמ"ב פעלו בלשכת תל-אביב הוועדות האלה:

1. זואולוגיה

(מזכירת הוועדה: נורית רייך) סה"כ: 6 ישיבות
חברים מטעם האקדמיה: האדונים ע' איתן, י' רצהבי, ומטעם בעלי המקצוע: הגב' נ' בן-אליהו והאדונים ע' אלון, א' בן-טוביה, מ' דור, ח' לוינסון, ל' פישלזון, מ' צורנמל.
מחומר הדיון: תוספות לשמות הדגים (ים-סוף והים התיכון); שמות תולעים ימיות; שמות סרטנים; זואופלנקטון.

2. בוטאניקה

(מזכירת הוועדה: נורית רייך) סה"כ: 3 ישיבות
חבר מטעם האקדמיה: הא' ע' איתן, ומטעם בעלי המקצוע: הגב' ו' רביב, א' רמות והא' ע' אלון.
מחומר הדיון: שמות פטריות; שמות אצות.

3. קשר ואלקטרוניקה

(מזכירת הוועדה: מלכה זמלי) סה"כ 8 ישיבות
 חבר מטעם האקדמיה: הא' ע' איתן, ומטעם בעלי המקצוע: האדונים ש' גוטצייט,
 א' גד, ד' דגני, י' היינריך, מ' שניר, מ' שקד; מטעם מכון התקנים הישראלי: הגב'
 מ' אורלובה, והא' ב' הראלי ז"ל.
מחומר הדיון: פרק 09, מן המילון הבין-לאומי למונחי עיבוד נתונים אוטומטי, נידון
 דיון מחודש עם קבלת חומר מעודכן מחוץ לארץ.
פרק 03 - טכנולוגית הקָמְרָה - נשלח על ידי מכון התקנים הישראלי לביקורת
 ציבורית, ועל ידי מזכירות האקדמיה - לחברים, בתורת חוזר להערות.

(ב) הוועדות המשותפות לאקדמיה ולמכון התקנים הישראלי

(א) הוועדה להגדרת מונחי שידורים לציבור (רדיו וטלוויזיה)

(מזכירת הוועדה: מלכה זמלי) סה"כ: 16 ישיבות
 חברים מטעם האקדמיה: האדונים ע' איתן, י' בן-נון, ומטעם בעלי המקצוע:
 הגב' צ' לוי, ו' סגל, והאדונים ד' דגני, י' היינריך, ג' מאיר, י' ממלוק, ז'
 שטוקהיים.
מחומר הדיון: מילואים למונחי שידורים לציבור שבמילון מס' 60 של הוועדה
 הבין-לאומית לאלקטרוטכניקה.
 נדונו גם שינויים במונחי המילון, שכבר אושרו באקדמיה. שינויים אלו
 והמילואים הנ"ל יבואו לאישור האקדמיה.
 המונחים והגדרותיהם יתפרסמו בתקן של מכון התקנים הישראלי.
 המונחים בלבד יבואו במהדורה החדשה של המילון למונחי קשר ואלקטרוניקה,
 שהוציאו האקדמיה ומשרד התקשורת (המועצה לקשר ואלקטרוניקה) בשנת
 תש"ל.

(ב) הוועדה למונחי עיבוד נתונים אוטומטי

סה"כ: 14 ישיבות
 חברים מטעם האקדמיה: האדונים ע' איתן וצ' בושריה, ומטעם בעלי המקצוע:
 הגב' מ' אורלובה והאדונים א' בודי, צ' גביש, ד' גרינולד, נ' גבעולי, מ' דישון, ב'
 הראלי ז"ל, ש' יגיל, א' כהן, מ' מקובר, י' לבני, א' לבנת, ב' ראב.
מחומר הדיון: הוועדה מכינה תרגום עברי למילון הבין-לאומי לעיבוד נתונים
 (מונחים והגדרותיהם). בשנת התשמ"ב הסתיים הדיון בפרק 5: "ייצוג נתונים",
 והתחיל הדיון בפרק 7: "תכנות למחשב ספרתי".

(ג) הוועדה למונחי טקסטיל

סה"כ: 8 ישיבות
 חברים מטעם האקדמיה: האדונים ע' איתן, י' בן-נון, ומטעם בעלי המקצוע:
 הגב' מ' נדלר, ב' שרון והאדונים ל' זלדיט, ג' טיץ, ש' קלר, י' קפלן, א' שומר.
מחומר הדיון: נדונו קביעתם והגדרתם של מונחי טקסטיל בתחום הסלילה
 ובתחום ההכנה לאריגה.

העזרה לציבור

הושטה עזרה לציבור השואלים בכתב ובטלפון בענייני כתיב, מינוח, ניקוד, ניסוח, המרת שמות פרטיים ושמות משפחה, הצעת שמות למפעלים ועסקים. נמשך הקשר עם משרדי הפרסום בתל-אביב ועם חב' תקליטים אחת לשירי ילדים.

שונות

1. התקנת מאמרי לשוננו לעם לדפוס;
2. הגהת קובץ מונחי ועד הלשון והאקדמיה;
3. התקנת הלקסיקון הזואולוגי (של הד"ר מנחם דור) לדפוס והגהתו;
4. בדיקת השמות של בעלי החיים, ניקודם והגהתם, בכרך יס-סוף של אנציקלופדיית החי והצומח של ארץ-ישראל, שמוציאה לאור החברה להגנת הטבע.

ד) – דו"ח פעילות לשכת חיפה – התשמ"ב

א. עבודת הוועדות

1. הוועדה למונחי התכנון המרחבי סיימה את דיונה. הודעת הסיכום הוגשה לאישור האקדמיה.
2. הוועדה למונחי המעבדה הכימית – לאחר הדיון בהערות להודעת הסיכום שיימשך 1-2 ישיבות, יוגש המילון לאישור האקדמיה.
3. הוועדה למונחי התעבורה – נסתיים הדיון בכ-2/3 מהקריאה האחרונה.
4. הוועדה למונחי הצבעות עומדת לקראת סיום הקריאה הראשונה.
5. מלות מפתח לפי ענפים על פי התזאורוס של יונסקו – הוועדה החלה בדיוניה.
6. מונחי הפיסיקה חלק ו' – תרמודינמיקה ומעבר-חום – מוקמת ועדה שתחל דיוניה בקרוב.
7. הוועדה למונחי הנווטות – החומר הישן לקוי וחסר והוא נמסר לעדכון לאנשי מקצוע.
8. הוועדה למונחי הגאודזיה – החומר הישן לקוי וחסר והוא נמסר לעדכון לאנשי מקצוע.

ב. הכנת מצעים

1. מונחי ההנדסה הכימית: המצע מוכן ויודפס בקרוב.
2. מונחי הבנייה (כולל מונחי טיחה): הוכן חומר למצע.
3. מונחי ציוד לעבודות עפר: צוות אנשי מקצוע מן הפקולטה שזה עניינה מכין מצע.
4. מונחי בניית דרכים: המצע הוכן ונשלח לאנשי המקצוע. הוועדה תתכנס בקרוב.
5. מונחי הארכיטקטורה: הוכן חומר למצע.
6. מונחי חלקי מכונות: הוכן חומר למצע.
7. מונחי הפיסיקה המודרנית: המצע תוקן ונמסר לעיון ולעדכון לאנשי מקצוע נוספים.

ג. פעולות שונות

1. ניתן ייעוץ בעל-פה ובכתב לפונים לעזרה לשונית.
2. הלשכה מקיימת קשר הדוק עם מכון התקנים הישראלי בכל התחומים.

ד. מילונים בדפוס

1. המילון למונחי המתמטיקה: כתב־היד הסופי נמצא בבית הדפוס.
2. המילון למונחי השיתוך: אושר באקדמיה, נמצא בהכנה לדפוס.
3. המילון למונחי האקוסטיקה: אושר באקדמיה, נמצא בהכנה לדפוס.

ו.

הא' בלאו: אנו צריכים לאשר את זיכרונות הדברים של ישיבת המליאה ה־קנ"ה. האם יש הערות? אם אין - נאשר את זיכרונות הדברים.

זיכרונות הדברים של ישיבת המליאה ה־קנ"ה אושרו.

ז.

הא' בלאו: מקובל להרכיב ועדה, הבודקת את ההצעות של חברי האקדמיה למועמדים לחברים ולחברים יועצים, או להעלות חברים יועצים לדרגה של חברים, לקראת הבחירות לחברות באקדמיה. גם הפעם יש צורך להרכיב ועדה לשם כך.
אני רוצה להציע ועדה בהרכב הבא: האדונים אברמסון, בן־חיים צרפתי וקדרי.

הא' מלצר: תמיד היו שלושה חברים בוועדה.

הא' בלאו: אין תקנה בעניין זה.
האם יש התנגדות להרכב המוצע? האם יש הצעות אחרות? אם אין, נאשר את ההרכב המוצע לוועדת הבחירות לחברות באקדמיה.
החברים אברמסון, בן־חיים, צרפתי וקדרי נבחרו לוועדת הבחירות לחברות באקדמיה.

הא' בלאו: אני מודה לכם על השתתפותכם ונועל את הישיבה.

הישיבה המאה שישים ואחת (קס"א)

ביום רביעי, ג' באדר התשמ"ג (16 בפברואר 1983), בשעה שלוש אחה"צ, בבית האקדמיה בירושלים.

הנוכחים: החברים האדונים א' אבן-שושן, ש' אברמסון, ע' אורנו, ש' אירמי, ע' איתן, י' בלאו (יו"ר), ז' בן-חיים, א' ברוידא, ג' גולדנברג, א' דותן, א' הלקין, ש' מורג, א' מירסקי, ש' מלצר, א' פורת, גב"ע צרפתי, מ"צ קדרי, י' רצהבי, י' שבטיאל, י' שלן.

התנצלו: האדונים א"א אורבך, נ' ברגרין, מ' מדן, ע"צ מלמד, ד' סדן, ש' הלקין, ח"י פולוצקי, מ' שלי.

סדר היום: בחירת חברים וחברים יועצים לאקדמיה

היו"ר קורא בתקנון את הסעיפים העוסקים בבחירת חברים, וקובע, כי נתמלאו התנאים האמורים בעניין:
יש מניין חוקי לישיבה; הוגשו הצעות כנדרש; כשרות ההצעות נבדקה בוועדה שנבחרה במליאה, ונקראו מסקנות הוועדה, כפי שעלו בישיבתה מיום כ"ט בטבת התשמ"ג (14 בינואר 1983).

בבחירה חשאית נבחרו לחברים האדונים אבא בנדויד ואהרן מגד.
לחברים יועצים נבחרו האדונים משה אזר, יוסף יהלום ודניאל שפרבר.